

Slovakizácia Bratislavy v 20. storočí podľa štatistík

Rozvoj hlavného mesta každého štátu, vývin jeho sociálnej, ale i národnostnej štruktúry prezrádza veľa o pomeroch a vývine celej krajiny. Platí to aj o Bratislave v 20. storočí, hoci formálne bola hlavným mestom samostatného štátu len v rokoch 1939 – 1945 a opäť sa ním stala od roku 1993. Roku 1919 sa však stala neformálnym administratívno-politickým, hospodárskym a postupne aj kultúrnym centrom trojmiliónovej krajiny – Slovenska, súčasťou nového československého štátu. Práve táto skutočnosť bola spolu s ďalšími zahraničnopolitickými a s nimi súvisiacimi vnútropolitickými faktormi hybným činiteľom veľkých zmien „mesta na Dunaji“, medzi nimi aj zmien v jeho etnickom zložení. Štúdia skúma premeny multietnického prostredia Bratislavy, ako ich zaznamenali súdobé štatistiky predovšetkým z prvej polovice 20. storočia. Mesto získalo tento názov v marci 1919,¹ dovtedy malo úradný maďarský názov Pozsony a zaužívaný bol aj nemecký názov Pressburg, resp. od neho odvodená slovenská podoba Prešporok.

Proces etnickej premeny mesta v priebehu celého 20. storočia názorne vystihujú výsledky dvoch sčítaní ľudu – roku 1900 a roku 2001. Uhorské municipiálne a župné mesto Pozsony-Pressburg-Prešporok na prahu 20. storočia možno charakterizovať ako jazykovo nemecko-maďarské s relatívne malou slovenskou populáciou, čo ukazujú aj údaje zo sčítania ľudu roku 1900, v ktorom sa zisťoval materinský jazyk obyvateľov. Podľa sčítania zo 65 867 obyvateľov mesta predstavovali Nemci 50,41 %, Maďari 30,52 %, Slováci 16,27 % a iní 2,80 %.² Po uplynutí storočia, roku 2001, mala Bratislava, hlavné mesto Slovenskej republiky, 428 672 obyvateľov, teda šesť a polnásobok obyvateľov ako pred stojedem rokmi, z nich bolo 91,39 % Slovákov, 3,84 % Maďarov, 0,28 % Nemcov a 4,50 % inej národnosti, z čoho 2,01 % predstavovali Česi a Moravia.³ Táto zásadná a azda aj závrtná zmena národnostnej štruktúry Bratislavy sa však neuskutočňovala plynule v priebehu storočia, ale rapsodicky a dramatic-

¹ HANÁK, J.: *Obsadenie Bratislavy 1918 – 1920. Kronika dní a udalostí*, Albert Marenčin Vydavateľstvo PT, Bratislava 2004, s. 148.

² *Soznam miest na Slovensku dľa popisu ľudu z roku 1919 (z 20. na 21. 8. 1919 vrátane vojska)*, Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, Bratislava 1920, s. 159.

³ Prepočítané podľa: *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001*, Trvale bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti v krajoch a okresoch. Veľké etnické zmeny v zložení miest v 20. storočí nie sú však špecifikum Bratislavy. Napr. historické centrum Litvy Vilnius mal ešte roku 1916 zo 140 840 obyvateľov 50,15 % Poliakov a 43,5 % Židov, kým Litovcov v ňom žilo len 2,6 %. (Porov. SVEC, L. a kol.: *Dějiny pobaltských zemí*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1996, s. 169.) Aj preto ho v októbri 1920 pomerne ľahko anektovalo Poľsko a provizórnym hlavným mestom sa stal Kaunas. Dnešné hlavné mesto Litvy malo roku 2001 z 542 287 obyvateľov 57,8 % Litovcov, 18,7 % Poliakov, 14 % Rusov, 4 % Bielorusov, no Židov len 0,5 % a 5 % patrilo k iným národnostiam. (porov. <http://www.vilnius.lt/new/en/gidas.php>)